СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК XLIX. Ч. 115. Джерзі Сити, Н. Дж., середа, 21-го травня 1941. No. 115. Jersey City, N. J., Wednesday, May 21, 1941 VOL. XLIX.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. 4-0807. Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

КОНҐРЕС ХОЧЕ 59 НОВИХ КОРАБЛІВ

УПОВАЖНЯЄ ПРЕЗИДЕНТА ДО ЗАКУПУ КОШТОМ 300 МІЛІОНІВ

ВАШИНҐТОН. — Палата послів ухвалила одноголосно проект закону, що уповажняє президента закупити негайно 59 нових фльотних помічних кораблів коштом триста міліонів долярів.

Перед голосуванням над цим проектом уряд дав конгресові до зрозуміння, що цих кораблів треба для піддержки воєнної фльоти вчас війни.

Одинокий конгресмен, що виступав проти цього проєкту, був Гемилтон Фиш з Ню Йорку. При голосуванні він заявився за проект.

ПЛЯНУЮТЬ ЗМІНУ ПОДАТКОВОГО ЗАКОНУ

ВАШИНҐТОН. — Департамент скарбу запропонував конгресові змінити теперішній закон про надмірні податки з 1940. року, що мав на цілі добути для уряду біліон долярів приходів річно.

Департамент скарбу відкрив у законі якісь недостачі.

НЮЙОРСЬКИЙ ПОСАДНИК МАЄ СТАТИ НА ЧОЛІ ЦИВІЛЬНОЇ ОБОРОНИ

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт постановив іменувати нюйорського посадника Ля Ґвардію начальником нової урядової аґенції, котра має називатися Урядом Цивільної Оборони, а котра має занятися діяльністю стейтів і місцевостей на оборону краю.

Посадник Ля Ґвардія дав до зрозуміння, що, не дивлячися на це, він думає далі оставати посадником Ню Йорку.

ПІДПИСАЛИ УГОДУ В ТВЕРДОМУ ВУГІЛЛІ НА ДВА РОКИ

НЮ ЙОРК. — Власники копалень твердого вугілля й юнія „Юнайтид Майн Воркерс оф Америка" підписали угоду про збільшення заплати й заплату за вакації. Угода має обовязувати через два роки.

Угода закінчила одноденний страйк. Переговори в промислі мягкого вугілля стоять далі на мертвій точці.

ЗАЛІЗНИЧІ ЮНІЇ ДОМАГАЮТЬСЯ ПІДВИШКИ ЗАПЛАТИ

ШІКАҐО. — Представники пятьох великих юній залізничих робітників постановили зажадати 30-процентової підвишки робітничої заплати.

Залізничі підприємства кажуть, що виконання цього домагання коштувало би їх 168 міліонів долярів річно.

ТРИСТА ЧУЖИНЦІВ АРЕШТОВАНО ЗА НЕПРАВНИЙ ПОБУТ

НЮ ЙОРК. — Іміґраційний уряд подає, що в рейдах при кінці минулого тижня уряд арештував коло триста чужинців, що не зареєструвалися й перебувають тут безправно.

З того числа 170 осіб сидить тепер на Елис Айленді.

ВИСИЛАЮТЬ ЗО СТЕЙТУ ЗА БЕПРАВНИЙ ПОБІР ДОПОМОГИ

МАМАРОНЕК (НЮ ЙОРК). — Нюйорський стейтовий уряд відправив зо стейту Росарія Кіріля й його двох синів, котрі прибувши сюди зо стейту Огайо, побрали стейтову допомогу, не перебувши ще законом означеного часу.

Їх всаджено на поїзд і відправлено до стейту Огайо.

НАФТОВА КО. МАЄ ВЖИВАТИ ВУГІЛЛЯ ДЛЯ ОГРІВАННЯ

НЮ ЙОРК. — Нафтове підприємство Соконі-Векюм заявило, що воно рішилося не вживати для огрівання своїх будинків нафти, але вугілля, щоби лишити більше нафти для воєнного вжитку в Анґлії.

ПОМІЧНИК ГУВЕРА ЗА ПОСИЛКОЮ ПОЖИВИ ДО БЕЛЬҐІЇ

ВАШИНҐТОН. — Ґилберт Редферн, европейський представник Гувера, заявив при повороті з Европи, що на його думку Німеччина буде кормити бельґійських робітників і тих бельґійців, що симпатизують з націстами, але без вагання засудить на голодову смерть всіх інших бельґійських чоловіків, жінок і дітей.

Він казав, що Америка мусить посилати поживу для прокормлення Бельґії.

КНИГАРІ МАЮТЬ СТАВАТИ НА СУД ЯК ЧУЖИНЕЦЬКІ АҐЕНТИ

ВАШИНҐТОН. — Перед місцевим федеральним судом мала початися цими днями росправа проти двох натуралізованих американських громадян і одного американського уроженця, обвинувачених за те, що вони були аґентами чужого (советського) уряду, але не записалися як такі в департаменті стейту. Обвинувачені провадили в Ню Йорку книгарню, в котрій продавали советські книжки й ґазети.

Росправу відложено на три тижні.

ЦВЕК ЗАСУДЖЕНИЙ ЯК УБИВНИК.

НЮ ЙОРК. — Лава присяжних судів признала 24-літнього волокиту Джорджа Йосифа Цвека винуватим убивства пані Катерини Папас, учительки грецької недільної школи, а суддя засудив його на кару смерти.

КНЯЗЬ І ЖЕБРАК.

НЮ ЙОРК. — Італійський шляхтич князь Людовіко Пінятелі, котрого недавно засуджено на вязницю за вимушення, подав до суду просьбу, щоби його далі вважати за бідного, який не має звідки платити коштів процесу.

ЗАПОВІДАЮТЬ ВАЖНЕ ПОСУНЕННЯ ПРЕЗИДЕНТА В СВІТОВИХ СПРАВАХ

ВАШИНҐТОН. — Тут загально сподіваються, що протягом кількох найближчих днів президент Рузвелт виступить з новим посуненням у міжнародних справах, яке буде мати велитенське значіння для цілої західньої півкулі.

Таке враження виносять газетні й радіові обсерватори з постійних конференцій визначних урядовців у Білому Домі. Заповідають вони, що президент виступить незадовго з відповідним посланієм до конґресу. Кажуть, що буде воно відноситися до справ оборони.

ЄПИСКОП ЗА НЕГАЙНЕ ВИПОВІДЖЕННЯ ВІЙНИ

ЛОКПОРТ (Ню Йорк). — Камерон Дейвис, епископ епископальної церкви, заявився в своїй промові перед конвенцією дієцезії тої церкви за негайне виповідження війни. Мовляв, цього вимагає провідне становище Злучених Держав у світі.

СТУДЕНТИ ВІДКЛИКАЮТЬСЯ ДО ЗАХОДУ

ВИЛЙЕМСТАВН (Месечусетс). — Студенти місцевої колеґії Вилйемса зорганізували почтову пропаганду серед мешканців 15 західніх стейтів за піддержку політики президента Рузвелта.

Пропаганда видимо виходить зо заложення, що чутки про проти-воєнні настрої в західніх стейтах є правдиві.

КАЖЕ, ЩО АМЕРИЦІ ГРОЗИТЬ НЕБЕЗПЕКА НАПАДУ

ГОЧИНСОН (Канзас). — Клод Викард, секретар рільництва, заявив тут у своїй радіовій промові, що „події останніх днів є новим доказом, що націстичний уряд задумує створити комбінацію держав, яка мала би напасти на Злучені Держави".

Він додав, що американський народ є готовий відповісти на цей маневр проти-маневром.

КАНАДІЙСЬКА ОРҐАНІЗАЦІЯ ВЕДЕ КАМПАНІЮ В МЕРИЦІ

НЮ ЙОРК. — Нюйорський відділ Фонду Кленового Листа, канадійської орґанізації воєнної допомоги, відкрив у понеділок так званий тиждень рожі, в якому мається продавати рожі на допомогу для британських жертв війни.

НЕМА СЛІДУ, ЩО СТАЛОСЯ З КОРАБЛЕМ „ЗАМЗАМ"

КЕЙП ТАВН (Полуднева Африка). — Морські анґлійські власти донесли, що ще досі невідомо, що сталося з египетським кораблем „Замзам", що спізнився тут більше як місяць. Хоч цей корабель не віз жадної амуніції, однак власті побоюються за долю 202 пасажирів, між якими було багато дітей. На „Замзам" було рівнож 138 американських горожан, а між ними 24 охотників, які зголосилися до шоферування анґлійських воєнних амбулянсів. Є дві правдоподібности щодо таємничого зникнення „Замзаму" — або його затопили німецькі кораблі, а пасажирів забрали, або його задержали воєнні кораблі разом з пасажирами та обслугою.

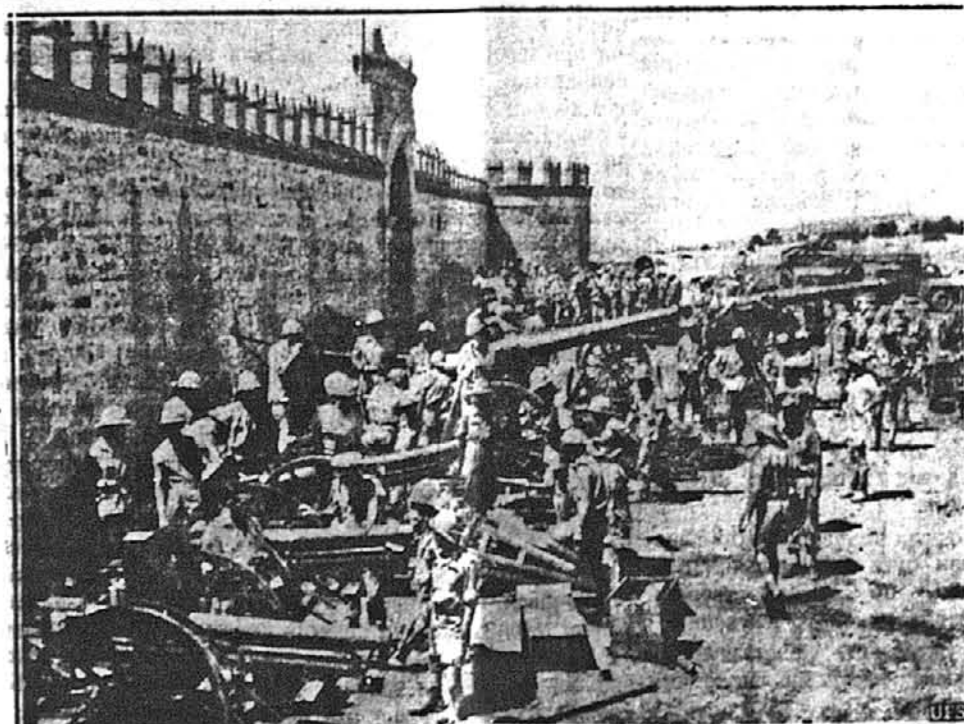
НІМЦІ КАЖУТЬ ЯПОНІЇ ТИСНУТИ НА АМЕРИКУ

ТОКИО. — З добре поінформованих кол доносять, що німецький амбасадор Евген Отт мав сказати Матсуоці на останній авдієнції, що Японія мусить взяти остру поставу супроти Америки, якщо американський Конгрес уповажнить Рузвелта конвоювати кораблі до Анґлії.

На останній конференції між японським заграничним міністром та американським амбасадором Дж. Ґрю, Матсуока мав заявити, що Японія буде уважати конвоювання кораблів до Анґлії за ворожий акт з боку Америки.

БОЛІВІЯ ПІД ВРАЖІННЯМ НІМЕЦЬКИХ ПОБІД

ЛЯ ПАЗ (Болівія). — Кореспондент „Ню-Йорк Таймсу" Гарольд Календер доносить, що Болівія є під сильним враженням німецьких побід в Европі й тому хоче задержати повну невтральність. Ґен. Давид Торо, б. президент Болівії, висказав кореспондентові думку, що жадна поміч з Америки не заважить на висліді війни в Европі. Згаданий ґенерал висказався, що Злучені Держави повинні поборювати німецьку торговельну компетицію в Полудневій Америці й цим зменшити німецькі впливи в західній півкулі.

ІТАЛІЙСЬКІ ГАРМАТИ Й АМУНІЦІЯ ЗАХОПЛЕНІ БРИТІЙЦЯМИ КОЛО ФОРТУ МЕҐА В ЕТІОПІЇ.

ФРАНЦІЯ БУДЕ БОРОТИСЯ ЗА ПРИВЕРНЕННЯ КОЛЬОНІЙ

ВІШІ (Франція). — Офіціяльна французька аґенція випустила заяву, в якій сказано, що французький уряд є приготований до рішучої акції в справі привернення до імперії французьких африканських кольоній. Є це натяк на ці кольонії, що відмовилися приняти умовини французько-німецького перемиря з червня 1940 року й які прилучилися до ґен. де Ґоля, що дальше воює з Німеччиною по стороні Анґлії.

Рівночасно з тою заявою, уряд у Віші повідомив, що на основі нового пакту з Німеччиною, німецький уряд звільнив 100,000 французьких воєнних полонених. В це число входять лише старші вояки, вся однак молодь остає надалі в Німеччині.

ВІШІ ПЕРЕСТЕРІГАЄ АМЕРИКУ.

ВІШІ (Франція). — Офіціяльні французькі чинники заявили, що Франція буде боротися за найменшу пядь своєї імперії. Погроза ця була звернена в сторону Америки внаслідок тих поголосок, що Америка задумує окупувати французький остров Мартинік на західній півкулі та навіть французьку пристань Дакар в західній Африці.

ІТАЛІЙЦІ ПІДДАЮТЬСЯ В ЕТІОПІЇ.

КАЇРО (Єгипет). — Віце-король Етіопії Аоста зложив зброю разом з 7,000 італійськими вояками. Згідно з умовинами здачі, Аоста та ґенерал Трезані останні зложили зброю. Анґлійці здобули рівнож велику скількість зброї та амуніції.

МОСКВА УСТУПАЄ НІМЦЯМ НА ЧОРНОМУ МОРЮ ЗА ДОСТУП ДО ІНДІЙСЬКОГО ОКЕАНУ.

АНКАРА (Туреччина). — Тутешні урядові кола догадуються, що між Німеччиною та Советським Союзом прийшло до нового порозуміння, на основі якого большевики дають німцям вільну руку на Чорному морі в заміну за доступ до Індійського океану. З Істамбулу доносять, що СССР мав зректися всяких претенсій в устю Дунаю на користь Німеччини, а за те Гітлєр обіцяв Сталінові якісь концесії в Персії. Німці одержали від Сталіна рівнож дозвіл на перевіз своїх військ та воєнного матеріялу через Чорне море та Кавказ до Іраку.

ГІТЛЄР КЕРМУЄ ЕСПАНІЄЮ НА ОСНОВІ ПАКТУ З 1938 РОКУ.

ВАШИНҐТОН. — Маркіз де Аґвяр, що зареєструвався в Департаменті Стейту як аґент еспанських католицьких та монархістичних ґруп в Америці, заявив, що на основі пакту з 1938 року, між Німеччиною та Еспанією, Гітлєр фактично кермує Еспанією. Він твердив, що Німеччина має 12 дивізій війська в Еспанії, частина яких бере тепер участь у війні проти анґлійців в Лібії. Чотири еспанські кораблі мали вивезти німецьку зброю до Полудневої Америки та що 8,000 фалянґістів в Полудневій Америці ведуть роботу на користь Німеччини. В кожному еспанському консуляті є німецькі аґенти, які поборюють пан-американський рух. Згаданий маркіз подав ці інформації для того, бо він не годиться з такою політикою ґен. Франка, яка, на його думку, вийде на шкоду Еспанії.

ФАШИСТІВСЬКИЙ РЕЖІМ ДЛЯ ХОРВАТІЇ.

РИМ. — Вірджініо Ґайда, що часто є речником Мусолінія в заграничній політиці, заявив, що нове королівство Хорватія буде мати таку саму політичну структуру та політичні цілі, що Італія. Буде однопартійна система, корпоративний устрій та відповідна расова політика.

Політичний статут Хорватії став більш ясним, коли Італія заявила, що італійські війська остануть на неограничений час в Хорватії. Таким робом Італія одержала на Адріятику куди більші концесії від Німеччини, як її обіцяли Анґлія та Франція в 1915 р.

ПАПА НЕ ВИЗНАВ РЕЖІМУ ПАВЕЛІЧА.

ВАТИКАН. — Офіційний орґан Папської Столиці, „Осерваторе Романо" заявив, що Папа Пій не уділив дипльоматичного визнання новому королівству Хорватії. Папський орґан подає, що Папа приняв д-ра Анте Павеліча та його хорватську делеґацію виключно на приватній авдієнції та як приватних осіб.

АНҐЛІЙЦІ ПИЛЬНО СТЕРЕЖУТЬ ҐЕСА.

ЛОНДОН. — Анґлійська преса повідомляє, що Рудольф Гес, найбільша політична сензація останнього тижня, перебуває в одному шпиталі в Шотляндії під тяжкою військовою сторожею. Він цілком чується добре, їсть нормально та багато читає й пише. Однак його писання та розмови з офіціяльними анґлійськими чинниками є окутані найбільшою тайною.

"SVOBODA" (UKRAINIAN DAILY)
FOUNDED 1893
A Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення мае бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ОСНОВИ МИРА

Секретар стейту Кордел Гол використав відкриття так званого тижня заграничної торговлі, щоб зясувати становище американського уряду до питання основ майбутнього мира, що будьщобудь колись буде мусіти наступити по закінченні теперішньої світової війни.

Що секретар стейту, як найвищий по президенті урядник краю, зробив добре, висказуючи погляди уряду про цю справу, нема найменшого сумніву. Від американського уряду ждуть такої заяви вже давно. Ждуть від нього не вороги, але найкращі його приятелі, бо ніщо так не баламутить приятелів, як неясність становища уряду. Виявлення становища американського уряду супроти питань майбутнього мира є природним вислідом кампанії за так званий „новий лад" у світі, яку від довшого вже часу ведуть держави оси. Мовчанка британійського уряду й американського в тій справі дозволяла державам оси захоплювати світову опінію на свій бік. Через те можна сказати, що заява Гола приходить у найвищий час.

Коли переглянути мирові цілі, проголошені Корделом Голом, то побачимо, що вони майже виключно відносяться до економічних справ. Збираються вони всі властиво до того, щоб одна держава, чи ґрупа держав, не могла захопити для себе доступ до всіх жерел сирівців, захопити головні комунікаційні засоби й при помочі високо розвиненої індустрії перемінити всі інші краї в своїх рабів, себто заставити міліони людей віддавати дешево добуті своєю працею зо своєї землі сирівці, а потім купувати високою ціною накинені собі промислові продукти.

Виключна концентрація на господарські справи є немовби відчеркненням ваги економічних справ для створення основ мира по цій війні. Що ці справи є першорядної ваги, про це нема найменшого сумніву. Свідчить про це верзайський мир, свідчить про це цілий період між першою й другою світовою війною та свідчить про те саме навіть друга світова війна. Одначе це не повинно закривати правди, що господарські справи ще не вичерпують повности спірних питань війни. Поза економічні стремління є ще преважні й незвичайно могучі стремління неекономічної натури. Якби рішали самі тільки економічні справи, то дуже можливо, що Німеччині вдалося би опанувати великою частиною Европи. Коли одначе взяти під увагу інші тенденції, з одного боку німецьку пропаганду національної вищости, а з другого боку зовсім природне стремління ріжних ненімецьких народів до національної рівности з німцями, то доперва тоді покажеться в повній наготі противенство між Німеччиною й іншими народами.

Заява Кордела Гола цю пекучу справу зачіпає лише одним боком, економічною стороною. Це певно не значить, що американський уряд цих інших боків не добачує. Можемо бути певні, що він це розуміє й незадовго виступить з авторитативним виявом свого становища. Справа перемоги Америки вимагає, щоб це сталося як найскорше.

ОЧЕВИДЕЦЬ ПРО ТЕ, ЩО ДІЄТЬСЯ В ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ

ВІД РЕДАКЦІЇ:—На днях прибув до Злучених Держав молодий американець українського роду, що перебував довгі роки на Західній Україні, покінчив там вищі школи і брав активну участь в культурно-національнім українськім життю. Приглянувся він добре давній польській владі, як теж був свідком півторарічної московської господарки на західньо-українських землях. Імени очевидця не подаємо зо зрозумілих причин. Спостереження цього американського громадянина подаємо в серії статтей, з яких та є шеста.

VI.

Компартія та її Роля в СССР

Дві руки Сталіна?

Комуністична Партія є одною з підвалин панування Сталіна й подібно як НКВД, є одним щеблем в большевицькій тиранській системі. А ця гієрархічна драбина московського деспотизму, складається з конфідента, комсомольця, партійця та НКВД-ста. Тому роля компартії в СССР, а зокрема на підбитих українських землях, отже й на Західній Україні, полягає на тісному співробітництві з НКВД. Це неначе друга рука Сталіна (перша це НКВД). Недаром українці вигадали пословицю, що „КП це кінь СССР, а НКВД це погонич". Так воно в дійсности й є. Член компартії має доступ до всього: уряду, всяких авансів та, право на краще під матеріяльним оглядом життя.

Де поділися комуністи Західньої України?

Неодному цікаво знати: Щож сталося з тими українськими комуністами, що були на Західній Україні? Чейже знаємо, що під польською окупацією там існувала нелеґальна КПЗУ (Комуністична Партія Західньої України), яка боролася за „советську владу". Чиж дістала вона в заплату за юдину роботу від большевиків бодай сяке-таке винагородження — у формі посад по всяких камісаріятах, урядах, тощо?

Здається, що ніхто більше необдурений, ніж українські комуністи та всі інші, які сподівалися, що советська влада буде носити їх на руках за їх „пролетарсько - революційну роботу" в користь Сталіна. Сталін махнув рукою, й по них слід пропав. Нема в теперішній Західній Україні ніодного видатного комуніста, який би походив з українського роду та був уроженцем Західньої України Цілий партійний апарат виключно в руках комуністів, що прибули зпоза Галичини, переважно з Московщини. Ними обсаджено не тільки всі важніші пости по більших містах; їх повно по малих місточках та навіть по селах, де вони занимають пости всяких „директорів" або прямо з ріжними іншими титулами працюють в НКВД.

Большевицькі аґітатори часто розхвалюють КП(б)У, цебто Комуністичну Партію (большевиків) України. Вони боготворять Микиту Хрущова, який є ніби то „українським Сталіном", цебто секретарем української компартії. Він мав бути у Львові та Тернополі, так принаймение писала большевицька преса, однак тяжко було знати, чи справді він був, головно в Тернополі, бо про це мені не було відомо. А я певний, що про це напевно бувби я знав, бо працював в досить важному большевицькому уряді й така подія, як приїзд ґенерального секретаря компартії, булаб напевно не пройшла без більшого відгуку в Тернополі.

Так само нема тих українських лівих, комуністів чи радикалів, що колись працювали по ріжних „Сельробах" або радикальній партії. Вони всі загадочно зникли. Як вони чуються, найкраще свідчить заява одного комуніста-жида, який за польської влади сидів 8 років за комуністичну діяльність. Сказав він в моїй присутності таке: „Дурні поляки держали мене аж 8 років, щоб я вилічився комунізму... Треба було мене післати на 8 днів до СССР, то я напевно був би побачив, що то таке комунізм"...

Таке саме сказав би певно не один український комуніст, але їх нема. Вони або пішли землю гризти, або в лахміттях та під рушницями ГПУ рубають сибірські ліси.

Мало тепер чути про таких українців, як д-р М. Панчишин, музик Василь Барвінський, С. Людкевич, чи Петро Франко, яких большевики на початку використовували для заграниці та самого українського народу, висуваючи їх на перші місця по окупуванні Західньої України. Що з ними сталося, не знати. Може вони дальше живуть у Львові, а може їх кудись вивезено. На всякий випадок у льокальній большевицькій пресі куди більше пишеться про „стахановські корови" чи свині, ніж про тих людей.

Який ґрунт находить комунізм у Західній Україні.

Одно є певне не тільки українцям, але також і большевикам, а саме, що комунізм на західньо-українських землях не приймається. Всякі спроби большевицької пропаґанди покищо цілком безуспішні. Хоч як большевики не творять всяких „районових" та „областних" комітетів компартії, проте ці комітети складаються виключно з москалів та жидів.

Останніми часами большевики почали сильну аґітацію за творенням комсомолу по селах. З тим також не везе й ця проблема спричиняє чимало клопоту большевикам, однак тут принаймні вони мають більші надії. Бо під большевицькою тиранією має доступ лише той, хто викажеться членським квітком компартії або комсомолу.

Для молоді особливо важко жити без такого партійного квітка, бо її утруднюється доступ до шкіл, армії чи посад. Тому, можна сподіватися, що багато з молоді вступить до комсомолу, хочби на те, щоб дістатися на якісь місця чи до школи... Але можна сміло вірити, що з дуже малими виїмками ця молодь не стане комуністичною та не перекинеться в яничарів свого власного народу.

Хто має вчити Галичину.

До речі, самі комуністи, прислані з СССР „вчити" українців, це надзвичайно поганий людський елемент. Передусім, вони поза малими виїмками, є такого низького культурного рівеня, що вся аґітаційно-партійна оглада тільки їх осмішує в очах українців. Їх дискусії про досяги сталінізму такі ґрубі й безглузді, що мається враження неначе це говорять 10-літні діти про фантастичні пляни з казки. З такого глупобезнадійного та культурно викривленого елементу складаються, між іншим, всі т. зв. „народні большевицькі суди" на Західній Україні. Там судять людей тумани та аґітатори, які щойно тоді переглядають закон (кодекс) коли йдуть до суду „судити". Тому не тяжко догадатися, чому то большевицькі „присуди" такі всі прості й однакові — смерть або заслання!

Люди не тільки, що відпекуються комунізму, але вважають цей рух „карою Божою" та прокляттям для людства. Прим. в Західній Україні кружляє така новина, яка надзвичайно характеризує наставлення українців до комунізму: В Золочівщині, в одному селі загадали московські большевики перемінити церкву на „театр". Найшовся якийсь охочий „політрук", який зараз спровадив специялістів, щоб заложити відповідні технічні уряддження. Люди мовчки лиш дивилися. Та один з механіків не хотів братися за поручену йому роботу та відмовився ввійти в церкву, очевидно, боячися наразити собі розгніваних людей. „Політрук" тоді почав лаяти його та всіх тих, що в Бога вірують, й сам пішов перший в церкву, мовляв, він нікого не боїться, ані Бога ні людей... Яке було здивування людей, коли за кілька хвилин цей большевик почав кричати за поміччю, бо він нагло осліп...

Ця поголоска видається якоюсь неймовірною фантазією, й хоч я не бачив на власні очі згаданої події, проте про неї говорять і вірять всюди, й то не тільки селяни, але також інтеліґенція. Це тільки вказує, що український нарід уважає комунізм за щось дике й невідповідне для цивілізованого християнина.

ЧИ НІМЕЦЬКИЙ НАЦІЗМ ЦЕ СОЦІЯЛІЗМ?

(За статтею Дж. Джексона з „Канадіен Трибюн").

Коли люди говорять про нинішню Німеччину, то завжди питають себе, чи німецький націзм (національний соціялізм) це справжній соціялізм, чи це може капіталізм, чи може ні одно ні друге, але щось зовсім інше. Є такі люди, які говорять, що націзм це нова форма соціялізму, своєрідний соціялізм, що є „посереднім шляхом", якого не передбачили марксисти, який накинуто згори, а не пошириться знизу від пролетаріяту і введеться ним, як він прийде до влади.

Ліберали, коли говорять про націзм, кажуть, що націсти віддали цілу німецьку індустрію під урядову контролю і що націсти управляють тепер індустрією в інтересі державного соціялізму. Дехто між ними навіть відважується говорити, що від давніх капіталістів відібрано всю владу, ба навіть, що їх прогнано з Німеччини. Щодо американських капіталістів, то вони інакше толкують собі націзм. Для широкого загалу вони пишуть у часописах і журналах та голосять через радіо, що гітлеризм це „брунатний комунізм", а сталінізм це червоний фашизм. Вони твердять далі, що гітлерівці перевели в Німеччині „революцію" і зробили її соціялістичною державою, прочистивши її з демократичних і капіталістичних елементів. Зате на фінансових сторінках американські капіталісти признають, що в Німеччині існує дальше і приватна власність і капіталізм і що там дальше робляться зиски. Капіталістичний часопис „Ню Йорк Таймс", пишучи про німецький податок від спекуляції, каже, що він означає лиш, що зиски, осягнені з торговлі уділами, будуть уважатися спекулятивними та будуть підлягати доходовому податкові.

Як бачимо, то американські капіталісти, головно біржевики з Вол стріту в Ню Йорку, згадують про зиски, доходовий податок, уділи, грошеву біржу тощо, признають, що в Німеччині існує дальше капіталізм і що капіталісти визискують там робітничу клясу.

Німецький націзм не є отже ніяким „брунатним комунізмом", але звичайним собі капіталізмом. Цілу німецьку економію провадять великі фінансісти. Великий бизнес робить дальше зиски і виплачує дивіденди приватним і корпоративним власникам вложеного капіталу. Оподаткування цілком не знищило бизнесу. 90 відсотків директорів бизнесових підприємств у Німеччині це ті самі люди, що управляли ними перед приходом гітлерівського режиму.

У націвській Німеччині є та сама складна, фінансова будова, що є в капіталістичній Америці. Промислові підприємства є власністю приватних осіб і вони ними управляють. У Німеччині існують дальше спілки корпорацій, трости, монополі, картелі і синдикати. Є там бонди, уділи, векслі, ті-

(Докінчення на стороні 3-тій)

АНДРІЙ ЧАЙКОВСЬКИЙ.

БОГДАНКО

Історичне оповідання з другої половини XVI століття.

(16)

З такого сну Богданко будився ввесь у потах. Уже його сон не чіпався до ранку. Тоді він надягав жупан або кожух, виходив на січовий майдан і тинявся поміж курінями мов сновида. Ставав до розмови з вартовими, а то виминав людей, ходив самотою і придумував, як би то знову який похід видумати...

•

Не минуло року від походу на Перекоп, як товариство січове вибрало його курінним отаманом. А це вже недалеко до найвищої влади на Січі, до кошового отамана.

В тому часі Запорозька Січ виявила так багато енергії й лицарського завзяття з татарами, що польські королі та гетьмани мусіли звернути на неї свою увагу і вважали її за найпевніше заборолo проти вічних напастей з боку Татарщини на християнські землі. Січ Запорозька безнастанно стежила за татарськими рухами, не давала татарам переправлятися з походом у християнські землі, або нападала на них, як верталися з добиччю, била, відбирала добич і визволяла бранців, а то й нападала на їх улуси, палила та нищила. Отоманська Порта[43]) жалувалася на ті козацькі набіги, грозила відплатою, коли Польща не спіймає винуватців і не пішле їх Туреччині в кайданах, щоб їх для прикладу покарали.

Польща заборонила козакам займати муслемів[44]), погрожувала карами, та це нічого не помагало.

Тоді ще не було сутичок між козаками й окраїнною шляхтою, навпаки, багато української й польської шляхти козакувало, самі приставали до козаків та йшли на добичництво, або таким походам пособляли грішми, а за це діставали свою пайку з добичі.

Польща мала тоді мудрого короля Степана Баторія. До нього звернувся козацький старший Богданко Ружицький із проханням, щоб козацтвом заопікувався, щоб польський уряд затвердив за козаками ті землі, які козаки встигли відбити від татар.

Королівським універсалом із 20. серпня 1576 р. король затвердив за козаками городи Терехтимирів[44*]) і Чигирин, пізніш усе Придніпровя від Терехтимирова по Дніпровий Лиман, а в бік від Дніпра на захід по річку Бут та Синюху, а на схід аж по річки Донець та Дін.

Через те запорожці перестали бути беземельні, бездомні, бо дістали твердий ґрунт для свойого існування.

Ружицький віддячувався Польщі вдатними походами на татар.

Уже як кошовий Запорозької Січі, одержав кілька великих перемог над ордою, що верталася обвантажена добиччю.

Особливо важна була перемога під Прогноями, над Дніпровим Лиманом, за Олешками.

Через те, що татарам небезпечно було вертатися втертими шляхами та відомими переправами через Дніпро, бо тут козаки на них чатували, — вони вибирали собі іншу, як їм здавалося, безпечнішу дорогу на Очаків. З Очакова мали їх перевезти турецькі ґалєри[45]) на Кімбурську косу[46]), де вже була Татарщина, й вони були безпечні.

Довідався про це Богданко, зібрав козацьке січове товариство й перейшов непомітно татарський степ недалеко міста Прогної.

Татари переплили щасливо морем під Очаковом із усею добиччю та йшли далі безпечно.

Тут зустрілися з козаками. Розпочався бій. Місце було доволі вузьке, і татари не могли розвинути своїх великих сил. Билися мов на греблі. В козаків були гармати. Бій не тривав довго. Татари не мали куди вступатися. Скакали в море. Кого не досягла козацька куля, топився. Пощади не було для нікого.

Пішла козацька слава не лише по всій Польщі та Литві, а й по цілому християнському світі.

Король Степан Баторій післав козакам клейноди: коругву, булаву, бунчуки й кітли.

Богданко Ружинський був у Польщі в великих ласках.

Та не тільки Польщі прислуговувався запорозький гетьман, а й іншим християнським народам. В 1576. р. татари, виминаючи запорозькі землі, куди їх не пускали, вибралися великою силою на Московщину іншим шляхом, Лівобережжям. Московський цар післав до козаків на Січ дорогі подарунки і прохав, щоб його в біді порятувати.

Богданко, не гаючись, зібрав велике військо, рушив на ногайські татарські оселі палив їх улуси й вибивав татар. Татари мусіли занехати московський похід, завернулися, щоб обороняти самих себе... А того тільки й треба було гетьманові: засів на них у пригідному місці, розгромив їх геть чисто, відбив пограбовану на Московщині добич, визволив бранців і відіслав їх додому.

Так Богданкові поталанило на полі; тимто він загадав піти шляхом попередніх гетьманів і спробувати щастя на морі.

І тут кілька разів йому пощастило.

Турки хотіли загородити козакам прохід на море й задумали відновити свою фортецю Аслам-Кермень,[47]) котру зруйнував був Байда-Вишневецький.

Це було не на руку ні козакам, ні Польщі.

Польський гетьман коронний написав до Ружицького, щоб не допустив до віднови фортеці. Богданко зібрав військо, яке було в тім часі на Січі, й пішов у похід на Аслам-Кермень.

Але турки встигли за той час зміцнити фортечні мури. Даремно козаки силкувались узяти фортецю приступом. Раз-за-разом відбивали їх турки з великими втратами. Треба було розбити грубезні мури. Козаки стріляли з польових гармат, та кулі відбивалися мов горох од стіни.

Треба було фортецю облогою виголодити й залогу приневолити піддатися. Та це вимагало багато часу. Козаки не могли довго побувати поза Січчю, бо хто зна, що за той час могло статися. Татари стежили пильно за тим, що на Січі діялося, і певно булиб використали відсутність війська.

(Докінчення на 3-тій стороні)

[43]) Отоманська Порта — почесна назва турецького уряду. Туреччина (властиво, Порта — брама палацу в Царгороді, де мав свій осідок турецький уряд до 1918. р.).

[44]) Муслеми — магометани, мусульмани.

[44*]) Терехтимирів — село на правому березі Дніпра в канівському повіті; від 1578. р. був там Успенський манастир, де доживали свого віку старі запорожці.

[45]) Ґалера — середньовічний весловий корабель із рядами лавок, за якими сиділи гребці й веслували; це була тяжка робота, й до неї вживали невільників.

[46]) Коса або пересип — вузький вал піщаний, що відділює заливи від отвертого моря; Кімбурська коса — напроти Очакова (див. пом. 26).

[47]) Аслам-Кермень, тепер Кахівка, місто-твердиня над Дніпром, вище Тягині.

Про устрій та звичаї на Запорозькій Січі, прочитайте собі ще в історії Аркаса або в „Історії Козаччини" Крипякевича.

НА РІЖНІ ТЕМИ

„ТИ"

На доказ, як близьким приятелем Гітлера був Гес, котрий поїхав до Англії, подають, що він один з цілого оточення Гітлера міг до нього говорити через „ти".

Пишучи про це, американські газети додають: через фамілярне „ти". Себто, як добрий, близький знайомий, товариш.

Якби українській газеті прийшлося про це писати, вона не потребувала би додавати, що говорити до когось через „ти" означає фамілярність. Читачі знали би це самі, що хто в українській мові звертається до другого через „ти", той уважає другого за собі рівного або нижчого.

„ВИ"

Коли українець хоче зазначити вищість особи, до котрої він звертається, він говорить до нього „ви", гейби він говорив до кількох осіб.

Цеї форми англієць (і американець) уживає правильно, коли звертається до іншої особи. Звертаючися через „ви" до кожної особи, без огляду на те, чи до старшої, чи молодшої, він немовби підчеркує рівність людей.

Такі мовні звичаї двох народів повинні бути осторогою для всякого, котрий привик уживати змалку одної мови, а котрому потім приходиться вживати іншої. Зогляду на те, що з такими словами звязані почування (тут з „ви" наприклад почування пошани), треба українцеві памятати, що „ю" не має в собі цих признак пошани, що має в собі українське „ви".

„ТИ" НАШЕ І РОСІЙСЬКЕ

Хто мав нагоду розмовляти з росіянами з простолюддя, він певно мав нагоду почути „ти" навіть від людей, які з ним не були за панебрате.

Чуючи таке, він міг почутися обидженим. Дуже правдоподібно, що це робило на нього враження дикарства.

На ділі в цьому нічого такого нема. Нема в тому зневаги, як росіянин уживає до старшої людини „ти", як нема в тому пошани, як старий американець звертається до дитини через „ви".

УСІМ ТИКАЮТЬ

Від загального правила англійської мови, що каже всім людям говорити „ви", — зрештою в англійській мові говориться й собаці, котові й коневі „ви", — є деякі вимки. Через „дав" („ти") звертається дивним дивом, — до Бога. Кромі цього є ґрупи, які правильно, вживають ще старинного „дав". Такою ґрупою людей в Америці є відома секта квейкрів. У них „ю" вживається, коли промовляється до більше осіб.

І це власне показує нам добрі й злі сторони англійської мовної звички. Вживати „ю" до кожної особи, чи шанованої чи нешанованої, без сумніву багато простіше, ніж мати одну форму промови до шанованої особи, а іншу до нешанованої. Та через те, коли хочеться зазначити пошанування, треба це зробити іншими мовними засобами.

До того англійський звичай уживати мовної форми має ще ту некористь, що цею формою не можна сказати, чи промовляється до одної особи, чи до більше осіб. Цю трудність відчуває видно й американське простолюддя, коли воно вживає „ю", промовляючи до одної особи, а „юзол", промовляючи до більше осіб.

НЕВДАЧА ЛІҐИ НАЦІЙ І ЗРІСТ НІМЕЧЧИНИ

Англійський дипльомат сер Роберт Клайв, що обїзджає тепер з відчитами Канаду, виголосив у Вінніпеґу цікавий відчит про міжнародне положення в Европі, в котрім він кинув багато світла на те, як з першої світової війни дійшло до другої.

Сказав він на самому вступі, що вже в 1936. році можна було бути певним, що прийде до нової світової війни хоча британська публична опінія не могла, а британський уряд не хотів вірити в її можливість. При подаванню огляду міжнародних взаємин від кінця світової війни сер Клайв зазначував, що між французьким і британським урядом було все ріжниці, щодо трактування розгромленої Німеччини. Французи домагались безпощадного здавлення Німеччини, щоб вона не піднеслася вже ніколи до давньої могучости. Британці, ідучи за ідеалістичним поглядам американців, бажали собі примирення з Німеччиною, надіючись, що вона прийме демократичні засади.

Одначе внаслідок того, що ні одної з накреслених вище ліній не принято в цілости, прийшло до замішання. Британія, хоч була за розброєнням, не розброїлась цілковито і Німеччини не вдалось припинити, щоб не зброїлась. Перші десять літ по світовій війні всі покладали надію на Лігу Націй, що вона потрапить удержати світовий мир. Ті надії розприслись, коли Ліга Націй почала сама розлітатись.

На гадку сера Клайва було чотири головні причини упадку Ліґи Націй. Першою причиною була світова кріза, що розпочалась 1929. р. і тривала до 1932. року. Другою причиною був факт, що політика Німеччини й Італії кермувалась завистю. Третьою причиною було захоплення Манджурії Японією в 1931. р. і непорадність Ліґи зробити з тою справою щось більше рішуче, як висказання протесту. Четвертою і остаточною причиною завалення Ліґи було захоплення Італією Етіопії і невдача санкцій проти Італії, що мали служити як кара. Сталося це в 1936. р. Цей останній рік був критичним роком, бо крім захоплення Етіопії, в тім році наступило теж змілітаризовання Німеччиною Надренщини і заснування німецько-італійської осі. В подіях зо згаданих справ ані Франція ані Британія не заняли рішучого становища, щоб припинити дальші розмахи Гітлера. Щодо Франції, то вона, під впливом свого прихильного комуністам уряду, передала значну кількість зброї і муніції еспанським червоним.

ГОВОРЯТЬ ЗНОВА ПРО КАНАДІЙСЬКУ КОНСКРИПЦІЮ

У Канаді почалась знова кампанія за заведення примусової військової служби за морем. Ті, що розпочали цю кампанію покликуються на те, що Велика Бретанія потребує негайно тисячів нових вояків і тому Канада, що має по-над 11 міліонів населення повинна дати Британії потрібних вояків.

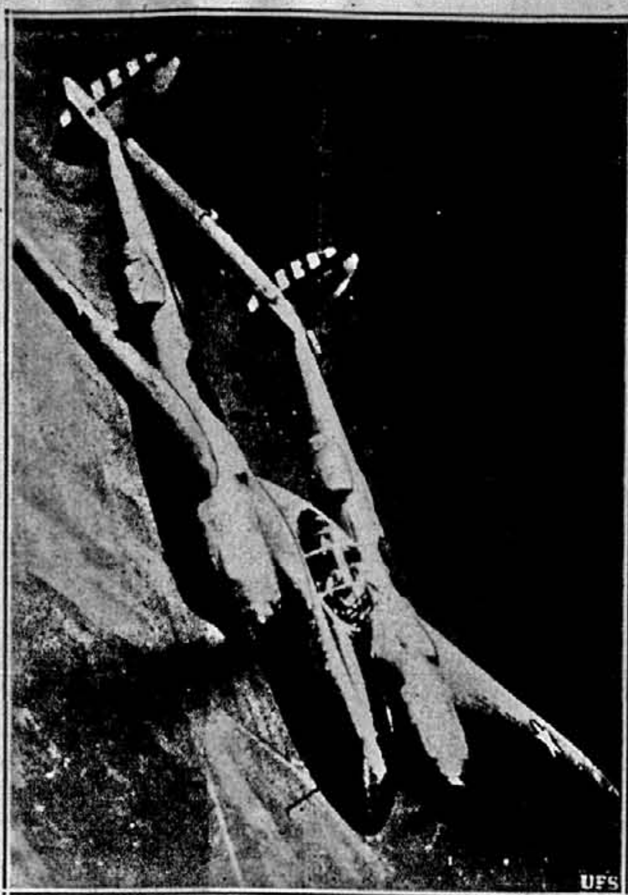
За примусовою військовою службою побивається найбільший отавський щоденник „Отава Ситизен" та В. Д. Геридж, основник нового політичного руху, званого „Новою Демократією" і шваґер бувшого канадійського консервативного премієра Р. Б. Бенета, котрого з тої причини відріклася навіть його власна партія.

Геридж видав публичну заяву в Отаві, в котрій каже, що ліберальний уряд премієра МеКензі Кінґа повинен відректися своєї передвиборчої обіцянки, що не буде заводити примусової військової служби за море або повинен зрезиґнувати. Геридж навіть заявив, що примусову військову службу треба завести, хочби це мало розбити канадійську єдність, цебто відлучення від Канади французької провінції Квебеку, що ніяким чином не хоче згодитись на примусову військову службу канадійців за морем.

Є ще й інші люди, що роблять зусилля для заведення конскрипції в Канаді для військової служби за морем. Тому нема сумніву, що якщо населення Канади не поставить рішучого спротиву, конскрипція буде заведена в Канаді скорше чи пізніше, як це сталося в Злучених Державах.

ЧИСЛО СТРАЙКІВ У КАНАДІ ЗБІЛЬШАЄТЬСЯ

Канадійський департамент праці в Отаві оголосив 22. квітня річний звіт, з якого показується, що страйкова боротьба канадійських робітників в 1940. році в порівнанні з 1939. р. значно збільшилася. Звіт подає, що в 1940. р. в Канаді було 168 страйків, які охопили 60,619 робітників з витратою 266,218 днів праці. У 1939. р. було в Канаді 122 страйки і локавти, які були охопили 41,808 робітників з втратою 224,588 робітничих днів.

НУРКА СИЛОЮ.— Драматична світлина великого повітряного корабля „Локгід Лайтнінг", що всею силою своїх машин дає нурка, підчас проб літаків у Бербенку, Каліфорнія. Англія замовила більше число таких літаків.

(Докінчення зі сторони, 2-гої)

Чи Німецький Націзм це Комунізм?

потеки. Можна позичати гроші від приватних осіб, корпорацій, банків і уряду а за випозички платиться проценти. Німецькі трости і картелі є тісно звязані з закордонними монополіями. Німецькі автові фабрики Опел А. Г. є власністю американської компанії Дженерал Моторс. У Німеччині робиться зиски і вони є на такому самому рівні як зиски в Америці. Тому, як в Німеччині робиться зиски і існує визиск, то вона є капіталістичною державою. Щодо дивіденд у Німеччині, то вони не зникли, але їх далі виплачується. Їх навіть тепер більше виплачується, ніж перед приходом Гітлера до влади. У 1925. р. коли Гітлер ще не був при владі, 4 на 25 найбільших німецьких компаній не платили своїм удільовцям дивіденд; у 1938. р. кожна з тих компаній виплатила дивіденди, хоч вже нібито був комунізм в Німеччині заведений Гітером. І хоч по вибусі війни уряд Гітлєра обмежив виплату дивіденд до 6 відсотків, то компанії, як повідомляють часописи, не вводять у життя обмежень дивіденд. Цей порядок, відносно обмеження дивіденд скінчився з кінцем 1940. р., і уряд його не відновив. Говорення, що під націвським режимом податки поідають всі зиски, також неправдиве. Зо звітів німецьких компаній і корпорацій показується, що по відтягненню всіх податків, державних і добродійних, та всіх інших видатків, полишаються їм зиски, подібно, як це мається справа і в інших капіталістичних державах. Вправді податки в Німеччині є тепер вищі, ніж у Злучених Державах, одначе завдяки програмі зброєнь німецькі промисловці мають величезні зиски так, що наложені податки не дуже обмежують їхні зиски і по оплаті тих податків німецьким капіталістам полишається ще досить гроша на вигідне і безжурне життя. Також треба додати, що податки, які платили німецькі корпорації, були вищі в Німеччині ніж в Америці, ще перед приходом Гітлера до влади і він не дуже їх підніс. Німецький економіст Ґунтер Райман пише в своїй книжці п. н. „Вампірська економія", виданій в 1939. р., що від гітлерівського режиму потерпіли лиш дрібні торгівці і власники підприємств, а не „люди в рядах великого бизнесу". У Німеччині великі підприємства нищать малі підприємства. У 1936. р. збанкротували в Німеччині 136,000 дрібних торгівців і власників, підчас коли число корпорацій, що виносилось в 1928. році 11,690, зменшилося на протязі 10 літ (цебто в 1938. р.) на 5,518. Як бачимо з наведеного, то капітал в Німеччині за панування „брунатного комунізму" концентрується в руках щораз меншої горстки великих фінансистів і фабрикантів. Майже всі великі промисловці і фінансисти, що були в Німеччині перед Гітлером, полишилися там і користають великими маєтками. З 604 директорів і урядовців 25 найбільших компаній у 1936. р., 573 або 94.9 відсотків були ті самі, що в 1932. р., або ще давніше. Також з 103 голов і заступників голов 43 великих корпорацій в 1936. р. 101 були визначними індустріялістами ще перед приходом Гітлера до влади. За Гітлєра всі ті голови корпорацій одержали майже абсолютні права. Лиш один Фріц Тиссен, котрий належав до великих промисловців у Німеччині й котрий фінансував гітлерівську партію та поміг прийти Гітлерові до влади, вихав з Німеччини, загнівавшись на Гітлера. Причиною його зірвання з Гітлером мало бути підписання Німеччиною договору з Совєтським Союзом.

З наведеного показується, що націзм цілком не є ворогом капіталізму; він скорше є ворогом робітничого руху, бо ніхто інший, а власне націвський режим, знищив знамените зорганізований і добре розвинутий юнійний рух у Німеччині, з якого тепер не лишилося й сліду. Якщо кому тепер гірко жити в Німеччині, то не промисловцям, капіталістам і фінансистам, а зорганізований робітникам, що втратили всі права, здобуті ще за кайзерівських часів. Зноваж загранична націвська політика, це політика аґресій і війни, щоб здобути нові ринки і нові джерела сировців, щоб збільшити могучість німецької імперії і та запевнити ще більші зиски німецьким капіталістам. Це все доказує, що націзм з дійсним соціялізмом нічого спільного не має. З московським комунізмом має він бодай спільний диктаторський режим, ненависть до демократії і безглядне й жорстоке винищування своїх противників.

(Докінчення з 2-гої сторони)

БОГДАНКО

Але таких мурів без великих гармат не розібєш, а їх козаки не мали.

Щож? Відступити, не вдіявши нічого?

Ружицький і думати про те не хотів. Він усе перемагав, до чого було лише взявся. І тепер поклав собі це гніздо здобути!

Петро порадив йому, що треба до цього вжити турецької штуки: підкопатися під мур і закласти там міну з пороху: вона певно мур розірве, а тоді не важко буде дірою добратися всередину.

— Берімося до роботи, Богданку, так, щоб ніхто про це не знав.

І взялися.

Копали обидва вночі, коли і в городі і в козацькому таборі все спочивало.

Копали й землю виносили кошами.

По півночі зміркували, що вже під самим муром.

— Давай, Петре, порох підкладемо тут і підпалимо. Нагадаємо туркові; що ми не покинули думки здобути фортецю.

Богдан від утоми важко дихав.

Петро приніс скриньку з порохом, в ній стримів шнурок напоєний порохом. Тепер тільки підпалити...

Але сталося щось несподіване.

Відходячи звідсіль, Петро нехотячи зачепив ногою за шнур, тай вирвав його напрасно зі скриньки. Через напрасне тертя сухий порох запалився.

У цілому підземеллі наче грім ударив. Задрижали грубезні мури, й повстала велика розколина.

Але міна не лише мур рушила, а й розірвала на шматки обидвох козаків.

Побратими згинули в один мент. Навіть не мали часу сказати один одному: „Прощай, побратиме, незабаром побачимось у кращому світі... Там дожидають нас наші дорогі"...

Від великого ізгуку прокинулись обидві воєнні сторони. Козаки шукали свого гетьмана, турки латали чимдуж пріру в мурі.

Не було кому далі розпоряджати.

Козаки відступили. Навіть не могли забрати на Запорожжя тіла дорогого гетьмана. Воно було пошматоване, помішане з землею й румовищем.

Аж тепер заспокоїлася Богданова душа. Присягу він виконав як не можна було краще...

(Кінець).

Озеро Байкал у південній Сибірі є найбільшим озером з солодкою водою в Азії і найглибшим озером з солодкою водою на світі.

КОНГРЕСМЕН АЛБЕРТ ДЖ. ЕНҐЕЛ, республиканець з Мішиґену, котрий каже, що при будові табору Мід у Мішиґені переплачено робітникам близько два міліони долярів.

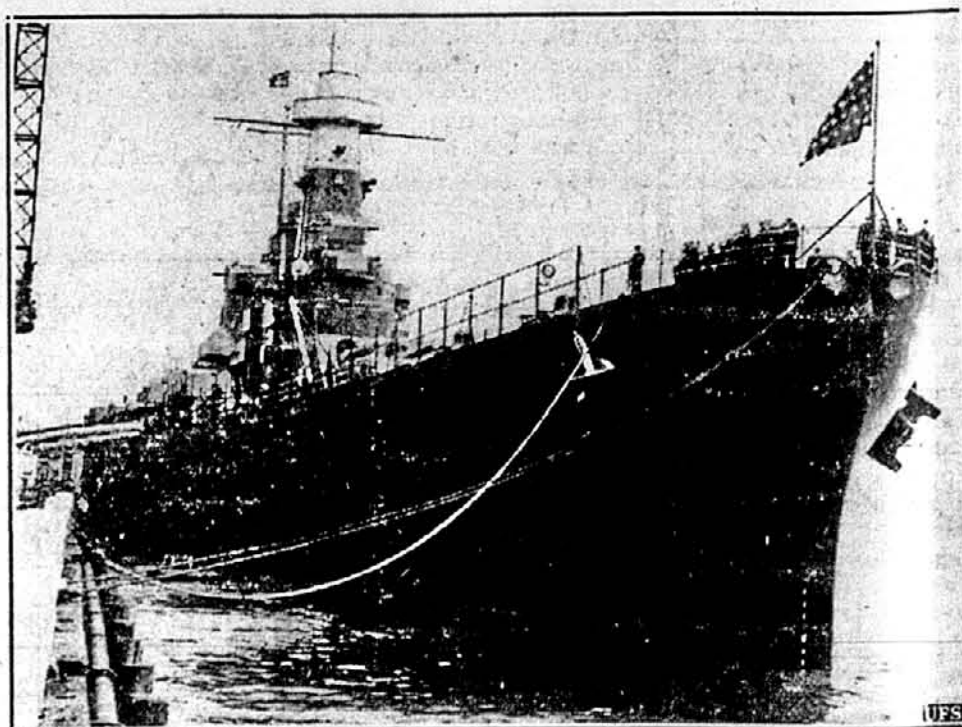
ГРІМ ВБИВ УКРАЇНЦЯ ПРИ ОРАННІ ЗЕМЛІ

Дня 2. травня пополудні в дистрикті Восток, що лежить 60 миль на північний схід від Едмонтону, 35-літній фармер Василь Щур, якого фарма лежить 8 миль на північ від Ст. Майкл, орав свою ріллю модерним сталевим плугом, запряженим у два коні. Несподівано піднялася буря з громами. Грім ударив у плуг і відірвав колесо та приголомшив коней. Коли надбігли люди на місце трагедії, В. Щур лежав мертвий на землі.

Покійник фармерував кілька літ у згаданім дистрикті. Осиротив жінку і троє дітей в віці від 10 до 14 літ, та сестру, замужню пані Василишин. Похорони покійного відбулися на гр.-кат. кладовищі в Лемонт.

ІРАКСЬКІ ВІЙСЬКА НАПАЛИ НА ТРАНС-ЙОРДАНІЮ.

БУДАПЕШТ (Мадярщина). — Тут донесли з Бейруту, Сирія, що іракські війська під проводом арабського генерала напали на територію Трансйорданії та увійшли 170 миль в глиб краю.

ЩЕ ОДИН КОРАБЕЛЬ ДЛЯ ВУЙКА СЕМА. — Найновіший додаток до воєнної фльоти Злучених Держав це 35,000-тоновий корабель „Вашинґтон", котрого спущено на воду з корабельних доків у Філядельфії. Його викінчено 17 місяців скорше, ніж пляновано. Він буде мати на собі девять 16-цалевих гармат, з котрих кожна може вистрілити кулю ваги 2,400 фунтів.

СИЛА ТА МАТЕРІЯ

Сила й річовина (матерія) — це головні складові частини нашого життя й всякої чинности в безконечнім всесвіті. Алеж вони є слугами культурної людини, на користь якої виконують з помічччю всіляких машин та хитрих приладів багато пожиточної й для людського життя конечної праці. Вони заступають працю фізичну — чи то людську, чи господарських тварин — і уприємнюють наше життя. Тому обовязком кожної культурної людини уважніше приглянутися цим своїм слугам та глибше помислити про їхнє єство та взаємовідносини.

Існуваня матерії неможливе без сили, так само, як неможливе й існування сили без матерії, бо матерія й енергія (сила) споєні нерозлучно й одна від одної залежить. Сила чи енергія обявляється там у ріжних виглядах, як теплина, як сила хемічна, електродинамічна і т. п. й буває або вільна, або звязана.

При певних умовах енергія переходить з одного вигляду в інший. Наприклад, енергія теплова й світляна, що їх посилає сонце, вяжеться хемічно з річовинами, що повстають від життєвої чинности ростиня (чи дерева). Але енергія, прихована в ростинних тканинах, при розкладі тих тканин увільнюється, особливо швидко при спалюванні їх, й знову виявляється, як теплина та світло у вигляді звичайного вогню.

Таким способом здобуту енергію використовуємо, наприклад, тим способом, що передаємо її воді в паровому казані. Вода, принявши в себе ту теплову енергію, перетвориться на пару; параж своїм тиском пожене парову машину, котра прийняту енергію перетворить на силу механічну, тоб-то рухову. З помічччю тієї сили вправимо в рух, наприклад, підойму, котра підніме вгору тягар і тим перемітричне динамо, в якому енергію положення (потенціяльну), вкладену в піднесений тягар. Або з помічччю тієї механічної чи рухової енергії паровою машиною женемо електричне денамо, в якому енергія механічно перетвориться на енергію електричну. Ця знову дає нам світло, тепло, принагідно — погонну силу.

Отже виходить таке: всамперед сила, висилана сонцем, нагромаджується (аккумулюється) шляхом природнім Потім людський розум змінює її при помочі палення дерева (чи вугілля, утвореного з дерева) в тепло. Теплож перетворюємо в механічну, потенціяльну й, нарешті, електричну енергію, які знову зміняємо на світло, теплину або рухову силу.

І от, при всіх тих перетвореннях та змінах сила була получена (звязана) з матерією. Сонце, що висилає енергію, є матерія; дерево, що ту енергію вяже, також є матерія. Матерія є й вода, що тепло перемінюється на пару, матерія є й машина, що вправляється в рух; так само матерією є піднесена машиною підойму вага (тягар). Тоб-то в матерії аккумульовано енергію. Щоб перетворити її на електричну, потрібуємо динамо, тоб-то знову матерію, а коли хочемо електричну силу змінити (перетворити) на світло, теплину чи рух, — мусимо мати жарівку, дроти, мотори тоб-то знову її завжди — матерію.

Погляньмо тепер на вияви енергії в природі без штучної участи людини. Блискавка, що викликала звук грому (тоб-то рух матерії) та інші механічні вияви, наприклад, розірвання дерева — ця лискавка повстала внаслідок нагромадження електричної енергії в хмарах. Без тієї матерії не може блискавка повстати й не може проявитися.

Механічна сила води у водоспаді є ніщо інше, як перевісна енергія тепла, що змінила воду на пару, котро піднеслася над поверхню землі, потім упала, як дощ, на вищих теренах і, як річна вода, перетворюється вільним падfestanням (у водоспаді) з енергії положення, тобто потенціяльної в енергію рухову. Тоб-то маємо тут матерію — воду, в котрій відбуваються всі ріжні зміни енергії.

З цього видко, що сила не може тривати чи виявлятися без матерії, й її існування й ділання є звязане з матерією. Енергію, що наповняє цілий світ, не можна уявити без матерії. Бож сама по собі енергія є ніщо й лише в споєнні з матерією може існувати й з помічччю матерії ріжними виявами проявлятися.

Зі сказаного попереду про силу ми бачили, що матерія є носієм енергії. Отож, кожна матерія є й мусить бути завжди носителькою енергії, причому кількість енергії надає матерії ріжні властивості й стан. Відповідно до кількости енергії, нагромадженої в матерії, стає та матерія твердою, текучою чи газоподібною. Наприклад, вода при повному тиску й теплині стає газоподібною парою. Коли ми пару охолодимо, тоб-то зменшимо теплини (або теплової енергії), пара перетвориться на рідину — воду. При дальшому зменшенню тепла — вода стане твердою, тоб-то перетвориться на кригу. Але і в тім твердім стані вода має ще в собі енергію, дальше зменшення якої виявляється послідовним зменшенням теплини під точку замерзання до межі, нам ще досі невідомої.

Теж саме можна простежити і в кожній іншій матерії. Тільки обставина, що матерія має в собі тепло, є доказом, що вона є й носителькою енергії, тоб-то носителькою тепла, якого зріст або зменшення можна точно установити, як що знаємо властивості тієї матерії та зміряємо її теплину.

Взагаліж, що дужче матерія охолоджується або — інакше кажучи, — що більше матерія позбудеться енергії, тим вона стає твердішою й крихкішою. Отож колиб ми мали змогу обнизити теплину матерії аж до так званого абсолютного зера, тоб-то до —237° Цельзія, тоб-то, колиб ми змогли позбавити матерію всієї умішеної в ній енергії, вона престалаб бути матерією, а перетворилась у щось, покищо нам цілком невідоме, в щось таке, що лежить поза межами людського дослідження... тимчасом, звичайно.

ЩЕ МАЄ РОСТИ 400 ФУНТІВ.—Сайлас Е. Джансон, що приїхав до Ню Йорку з виправи до Ліберії, в Африці, кулає дво-місячного гіпопотама, що народився по дорозі. Як він доросте, буде важити 400 фунтів. Нині, в два місяці по народженні, він має 7 фунтів ваги.

ЖЕРТВИ ВИПАДКУ.—Капітан болівійської повітряної фльоти Рівас і капітан Таборга, що недавно тому розбилися коло Вашингтону й загинули. Світлина показує їх перед вилетом з летнища Бенета в Брукліні.

ЖАРТИ.

Яка має бути жінка?

Жінка повинна бути, як звізда — ясна і чиста. Жінка не повинна бути, як звізда, відірвана від землі.

Жінка має бути як бальон, що підноситься в гору, так і вона має підносити чоловіка на дусі. Жінка не повинна бути, як бальон — в середині порожна.

Жінка повинна бути, як газова ліхтарня, що освічує темряву. Жінка не повинна бути, як газова ліхтарня, що легка запалюється.

Жінка повинна бути, мов хоруговка, щоби знати, відкіля і яким вітром віє. Жінка не повинна бути, мов хоруговка, щоби зміняти поставу, куди вітер віє.

Жінка повинна бути, як щітка, що є символом порядку. Жінка не повинна бути, як щітка, що драпає все, до чого доторкнеться.

Жінка повинна бути, як пчілка, що з кожної квітки збирає мед. Жінка не повинна бути, як пчола, що має жало трійливе.

А врешті:

Жінка має бути, як автор сьогоднішних жартів, щоби в кожнім параграфі знайти — два кінці. Але жінка не має бути як автор сьогоднішних жартів, щоби говорити, що їй слина на язик принесе.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

СТ. ЛУІС, МО. — Тов. Володимира Великого, від. 179., відбуде місячний мітінг в неділю, 25. мая, в годині 1. пополудні, в гали під ч. 1723 — 8 ул. Запрошуємо всіх членів на цей мітінг, бо буде справоздання делеґатів із 20. конвенції У. Н. С. Отримаєте теж дивіденду з У. Н. С. Просимо прибути начас. — Н. Тильович, пр.; М. Кульчицький, кас.; М. Паращак, секр.

ШІКАГО, ІЛЛ. — Звичайні місячні збори Бр. св. О. Николая, від. 106., відбудуться в неділю, 25. травня, зараз по Сл. Божій, в годині 12. в полудне. Проситься всіх членів і членниць явитися на ті збори. Отримаєте свої чеки від У. Н. С. (дивіденду), що я отримав для 112 членів. Рівнож делеґати з конвенції здадуть вам справоздання з тої ковенції, що зроблено для добра старших членів і взагалі для добра і користи усьої організації У. Н. С. Довгуючі члени най являться на тих зборах тай вирівнають свій довг. Інакше будуть суспендовані. А ви родичі старайтеся вписати свої діти в члени У. Н. С., бо вже багато людей є переконані, що У. Н. С. це найтаньший іншуренс. — В. Любас, предс.; В. Єдинак, кас.; Г. Дацьків, секр.

ПРОВІДЕНС, Р. АЙ. — Місячні збори відділу 73. відбудуться в суботу, 24. травня, в годині 7:30. Проситься всіх членів прибути, бо між іншими справами буде справоздання делегата на 20. конвенцію Союзу. — Відділовий уряд.

АСТОРІЯ, Л. АЙ. — Чергові місячні збори Бр. св. О. Николая, від. 5., відбудуться в суботу, 24. травня, в домівці У. Н. Дому, 31-14 Ґренд Еве. в Асторії, Л. Ай. Початок зборів у годині 7:30 вечером. Хто з наших членів чи членниць не отримав ще від місцевого секретаря своєї дивіденди, отриманої з гол. каси У. Н. Союзу, най підчас зборів зголоситься при плаченню вкладок до скарбника відділу, а отримає чек на свої належитість. Ті збори будуть важними ще й тому, що підчас цих зборів наступлять звіти наших делеґатів з усіх ухвал та постанов XX. конвенції У. Н. Союзу. — За уряд: В. Врублевський, предс.; А. Климишин, скарб.; Михайло Беля, секр.

ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ. — Місячний мітінг Бр. св. О. Николая, від. 104., відбудеться 25. мая, в год. 3:30 попол. Проситься всіх членів явитися на мітінґу, бо на нім будеться роздавати чеки-диніденду. Також буде справоздання делеґата. Просимо всіх членів, котрі довгують до каси, вирівнати свої довги, інакше будуть суспендовані. — За уряд: Т. Ющак, М. Вітів, Г. Мисак, Адреса секр.: H. Mysak, 331 Alpine St., Perth Amboy, N. J.

Захуді люди, що хочуть набрати трохи тіла, повинні мати принаймнше 10-хвилевий відпочинок у лежачій позиції перед і по їді. Приготовлює це шлунок до ліпшого травлення корму, що принесе більше користи для здоровля і набрання тіла.

ВІШІ ПРОГОЛОСИТЬ СКОРО ПАКТ З НІМЦЯМИ

ВІШІ. — Урядові французькі кола подають, що перед кінцем біжучого тижня буде вже поданий до публичного відома текст нового німецько-французького пакту. Згадані чинники підчеркують спеціяльно моральну та економічну сторону пакту. В загальному, французький уряд приняв німецькі тези щодо нової „співпраці".

ТАРЗАН, ч. 308. Нема щастя.

Та в тій хвилині, в якій пантера розривала малу малпу, а стара малпа поспішала молодій на підмогу, Том злетів з дерева.

Внаслідок щасливого припадку Том своєю списою, яку він цілий час сильно держав в руці, пробив пантеру і вона сконала на місці.

Том піднявся з землі, троха оголомшений, але щасливий, що ось сліпий припадок допоміг йому. Здавалось щастя по його боці.

Та в тій же хвилині щастя почало від нього втікати. Стара малпа, не розуміючи добре, що сталось, втупила свої жорстокі очи в Тома.